

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

T. IV

GMINA MALECHOWO

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM IV

GMINA MALECHOWO

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SŁAWNO 2005

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. 4: *Gmina Malechowo* [History and Culture of the Sławno region, vol. 4: Malechowo Community]. Fundacja „Dziedzictwo”, Sławno 2005, pp. 299, fig. 113. ISBN 83-89178-85-0. Polish text with German summaries.

These are studies of aspects of history and culture of the Malechowo region [Pomerania, Poland]. These papers refer to history of the region which is virtually unknown for most of Polish current citizens. It is hard to build a society without roots and without history. People who have lived here for over 50 years do not understand the cultural landscape which has been created and constructed for centuries. The aim of the collection of paper is to bring the history nearer. The knowledge about the past of the region will allow to understand the landscape and protect it as well as create a new social approach to the future.

Recenzent: prof. dr hab. Marian Drozdowski

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2005
© Copyright by Authors

Na okładce: Dwór w Niemicy, 15 × 19,9 cm, chromolitografia z albumu Alexandra Dunckera, *Die Ländlichen Wohnsitze, Schlösser um Residenzen der Ritterschaftlichen Grundbesitzer in der preussischen Monarchie nebst den Königlichen Familien-, Haus- Fideicommiss- und schatull -Gütern in Naturgetreuen, Künstlerisch Ausgeführten, farbigen Darstellungen nebst begleitendem Text*, Berlin T. V, 1862/1863

Tłumaczenia na język niemiecki: Brygida Jerzewska

Redaktor: Katarzyna Muzia
Skład i łamanie: Eugeniusz Strykowski

Publikację wydano przy finansowym wsparciu
Starostwa Sławieńskiego i Urzędu Gminy w Malechowie

Wydawca/Herausgeber: Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2
Wydawnictwo „Region” 81-574 Gdynia, ul. Goska 8,
www.region.jerk.pl

ISBN: 83-89178-85-0

Druk/Druck: Sowa – Druk na życzenie, www.sowadruk.pl, tel. (22) 431 81 40

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań), <i>Potencjał natury i kultury: przywracanie szansy?</i>	7
DANUTA ANDRZEJEWSKA (Malechowo), <i>Dziś i jutro gminy Malechowo</i>	15
DERK STEGGEWENTZ (Rinteln), <i>Erinnerungen an Borkowo</i>	25
IGNACY SKRZYPEK (Koszalin), <i>Archeologia gminy Malechowo</i>	31
JACEK WIERZBICKI (Poznań), <i>Grobowiec megalityczny z Borkowa, stan. 1, gm. Malechowo, woj. zachodniopomorskie. Jedyne grób korytarzowy na ziemiach polskich?</i>	93
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Pruszcz Gdański), <i>Nazwy miejscowe gminy Malechowo</i> . . .	113
ŁUKASZ MICHAŁSKI (Słupsk), <i>Średniowieczne posiadłości Borków w ziemi sławieńskiej i białogardzkiej w kontekście udziału rodu w życiu politycznym Pomorza Słupskiego do początku XV wieku</i>	143
MAREK OBER (Szczecin), <i>Pamiętka z Tuluzy – o średniowiecznej architekturze kościoła w Malechowie</i>	159
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin), <i>Z dziejów szkolnictwa w gminie Malechowo do 1945 roku</i>	179
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin), <i>Pomorska sielanka – obraz gminy Malechowo utrwalony ręką fotografów i grafików</i>	197
JADWIGA KOWALCZYK-KONTOWSKA (Szczecinek), KONSTANTY KONTOWSKI (Darłowo), <i>Cmentarze gminy Malechowo</i>	239
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), <i>Parki dworskie gminy Malechowo</i>	267
Indeks osób	283
Indeks rzeczowy i nazw geograficznych	291
Lista adresowa Autorów	297

Nazwy miejscowe gminy Malechowo

ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (PRUSZCZ GDAŃSKI)

1. Wprowadzenie

Do tej pory brak wydawnictw zajmujących się naukowo szczegółową toponimią powiatu sławieńskiego, a tym samym gminy Malechowo. Natrafiłem jedynie na informację, że istnieje opracowanie T. Ociepki *Toponimia północnej części byłego powiatu sławieńskiego*, ale tylko jako maszynopis (może praca magisterska?), bez bliższych danych bibliograficznych (Świetlicka, Wisławska 1998: 269). Jednakże w tej pracy gmina Malechowo ze względu na swoje położenie raczej nie została ujęta. Fragmentaryczne informacje na ten temat znajdują się w opracowaniach obejmujących zazwyczaj większy teren Pomorza Środkowego lub Zachodniego. Przede wszystkim należy wymienić prace autorstwa E. Rzetelskiej-Feleszko i J. Dumy: *Dawne słowiańskie dialekty województwa kosańskiego. Najstarsze zmiany fonetyczne* (1973), *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Środkowego* (1985)¹, *Językowa przeszłość Pomorza Zachodniego na podstawie nazw miejscowych* (1996). Należy także wziąć pod uwagę publikację będącą obecnie w trakcie wydawania: *Nazwy miejscowe Polski – historia, pochodzenie, zmiany*, pod redakcją K. Rymuta (1996–2003).

Praca niniejsza jest omówieniem toponimii współcześnie istniejących miejscowości gminy Malechowo. Nie ująłem tu nazw wielu miejscowości, takich jak np.: Białęcinię (niem. Balenthin), Karw (niem. Karwitzer Mühle), Kawno (niem. Kaunow), Krzekoszewo (niem. Louisenhof), Ku-

¹ Korzystając z tej pozycji, zauważyłem, że zapisy dotyczące lat 1756 i 1804 nie mają charakteru źródłowego, ale są jedynie wskazówkami odautorskimi, zawartymi w jednym z wykorzystanych opracowań (Klempin, Kratz 1863), np.: *Carwitz* (s. 432), *Bartlin* (s. 435), *Drenzig* (s. 434), *Segentin* (s. 533). Podobny błąd popełnili autorzy pozycji *Nazwy miejscowe Polski. Historia, pochodzenie, zmiany* (Rymut 1996–2003).

kułczyn (niem. Neuwelt), Miłomyśl (niem. Karlsau), Nowy Żytnik (niem. Neue Mühle), Pięćmiechowo (niem. Badelhörne), Sęczkowo (niem. Erlenhof), Uniedrożyn (niem. Oberwende), Uniesław (niem. Felixhof), Witosław (niem. Karlotto), Włodzisław (niem. Lerchenhain), Zalesie (niem. Vogelsang) i dziesiątek(!) innych, które jeszcze niedawno lub w nieco odleglejszej przeszłości (kilkadziesiąt, a nawet kilkaset lat wstecz) istniały na terenie obecnej gminy. Nie pozwalają na to ramy mojego wystąpienia. Takie szczegółowe omówienie powinno stać się częścią opracowania toponimii całego powiatu sławieńskiego.

Wykaz miejscowości sporządziłem na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Szczecinie stan z kwietnia 2002 roku, zweryfikowanych w roku 2005 w Urzędzie Gminy w Malechowie².

Materiał nazewniczy, poczynawszy od XIII wieku do dziś, został zacierpnięty z niemieckich i polskich źródeł historycznych, map i opracowań (por. bibliografia). Opracowanie ma formę słownika zawierającego nazwy słowiańskie, niemieckie i polskie. Włączyłem do niego również polskie nazwy będące tzw. chrztami, utworzonymi po 1945 roku przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowych. Te toponimy, jako niemające genetycznego i formalnego uzasadnienia na omawianym terenie, poprzedziłem przedrostkiem *pseudo-* (-topograficzne, -dzierzawcze itp.).

Artykuł hasłowy ma następującą budowę: hasło (współczesna postać nazwy, wytluszczona), rodzaj obiektu, lokalizacja (względem Malechowa), zapisy źródłowe (zaznaczone kursywą) w porządku chronologicznym. Następnie od nowego akapitu zamieszczona została etymologia kolejnych nazw obiektu, z uwzględnieniem zmian językowych oraz właściwości topograficznych terenu. W celu ukazania powiązań między obiektami stosowane są odsyłacze (→), a jeżeli po nich obok nazwy niemieckiej jest nazwa polska, to ta druga stanowi wyraz hasłowy.

Klasyfikację przeprowadziłem na podstawie kryteriów semantycznych i strukturalnych zaproponowanych przez W. Taszyckiego (1946; 1958: 228–268) i S. Rosponda (1957), a praktycznie połączonych i uzupełnionych przez H. Borka (1988) i D. Podlaską (1990).

2. Słownik nazw

Alt Martinshagen → **Grabowo**

Alt-Malchow → **Malechowo**

² Stąd odesłano mnie po informacje ze strony internetowej: www.malechowo.pl. Oprócz wykazu miejscowości znajdują się tu też informacje historyczne o poszczególnych wsiach. Niemniej, w świetle zebranych poniżej danych część z nich trzeba będzie zweryfikować.

Balent(h)in → **Białęcino**

Ban(n)ow → **Baniewo**

Baniewo, wieś, 9 km na w. od Malechowa, ob. miejscowość niezamieszkała: *Banow* (Schulenburg 1779–1785³; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; M100n 1913; Trautmann 1948–1949: I 72; Lorentz 1964: 4), *Bannow* (OVC 1819: 32), *Banowo* (Kozierowski 1934: 46), *Banów* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 107; Białecki 2002: 21), *Baniewo* (Rospod 1951: 4; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 33; Mazurkiewicz 1972: 107; WUNM 1980: 43; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 43; M100t 1993; Rymut 1996–2003: I 70; Białecki 2002: 21).

E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma (1985: 43) i K. Rymut (1996–2003: I 70) podają, że to słow. n. topograficzna od ap. *bania* ‘dołek, wir wodny’ lub nazwa dzierżawcza od n.o. *Ban*, *Bania* (Taszycki 1965–1983: I 85, VII 7) z suf. *-ew(o)*, por. n.m. *Bania*, *Banica*, *Banie*, *Banino* (Rymut 1996–2003: I 69–70). Trzeba by wówczas założyć, że miejscowość powstała kilka wieków wcześniej, niż pokazują to zapisy. Gdyby jednak przyjąć, że wieś założono dopiero w wieku XVIII nie byłoby mowy o nazwie słowiańskiej. Dlatego bardziej prawdopodobne wydaje się, że n.m. jest równa niem. n.o. (nazw.) *Banow* (być może słow. pochodzenia) i została nadana w trakcie tzw. drugiej kolonizacji niemieckiej. R. Zoder (1968: 191) pod hasłem *Bannow* podaje, że to nazw. równe jednej z dwóch n.m.: *Bannow* lub *Banow* na Pomorzu (druga to dzisiejsze Barnowo k. Koszalina z pierwszym zapisem z 1819 roku), umieszczając przy tym n.o. *3/1403 erżqwcza*, że i *J. dBannaw* już z roku 1383/1403. Potwierdzeniem podanej możliwości jest n.m. *Bannewitz* (pow. Freital, Saksonia, Niemcy), zapewne powonieniej słow., utworzona od n.o. *Bannew*, *Bannow*. Formy pol. *Banów*, *Banowo*, *Baniewo* to tylko warianty fonetyczne ts. nazwy.

Banowo → **Baniewo**

Banów → **Baniewo**

Bart(e)lin → **Bartolino**

Bartholin → **Bartolino**

Bartliner S. M. → **Kusieczki**

Bartolino, wieś, 3,5 km na pd. od Malechowa: *Bartholin* 1267 (Klempin 1868–1936: II 188; Perlbach 1881–1882: 183; Dreger 1748: I 527; Lorentz 1964: 5), 1268 (Klempin 1868–1936: II 201; Perlbach

³ Na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że to folwark założony w XIX wieku.

1881–1882: 189–190; Dreger 1748: I 539), 1269 (Perlbach 1881–1882: 195; Dreger 1748: I 556), 1271 (Conrad 1970–1984: II 935; Perlbach 1881–1882: 201), 1275 (Conrad 1970–1984: II 1009; Perlbach 1881–1882: 222–225), 1277 (Dreger 1748: II 570), 1308 (Klempin 1868–1936: IV 314; Perlbach 1881–1882: 583–86; Dreger 1748: V 433v), (Trautmann 1948–1949: I 139), *Bartholyn* 1275 (Perlbach 1881–1882: 228; Dreger 1748: II 330), *Bertelin* 1523 (Klempin, Kratz 1863: 170), *Bartelin* 1580 (Stojentin 1900: 261), (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 252), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; OVC 1819: 27), *Bartlin* (Kratz 1862: 533; VO 1896: 12; M100n 1913), *Bartolino* (Kozierowski 1934: 46; Rospond 1951: 5; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 39; Mazurkiewicz 1972: 108; WUNM 1980: 52; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 109; M100t 1993; Rymut 1996–2003: I 92; Białecki 2002: 22).

Słow. n. dzierż. od n.o. *Bartol*, *Bartola* (: *Bartłomiej* lub *Bartold*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 109; Rymut 1992–1994: I 189; Taszycki 1965–1983: I 100), z suf. *-in(o)*, por. n.m. *Bartlin* (*Bartolino* 1315, Rymut 1996–2003: I 89), *Bartlewo*, *Bartlin*, *Bartlikowo* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902).

Białęcino, wieś, 10,5 km na pd. w. od Malechowa: *Bolenthin* 1324 (Dreger 1748: VII 228), *Bolentin* 1333 (Dreger 1748: VIII 212v), *Bollentin* 1346 (Clericus 1878–1880: 76), *Bolentyn* 1347 (Stojentin 1900: 1), *Balendin* (Lubinus 1618), *Ballentin* 1719 (Stojentin 1895: 282), (Schmettau 1780), *Balentin* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; OVC 1819: 32), *Balenthin* (VO 1896: 11; M100n 1913; Lorentz 1964: 3), *Białęcino* (Kozierowski 1934: 48, też *Bałętyno*, *Białocino*; Rospond 1951: 8; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 51; Mazurkiewicz 1972: 108; WUNM 1980: 72; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 111; M100t 1993; Rymut 1996–2003: I 146; Białecki 2002: 25).

Słow. n. dzierż., pierwotnie brzmiała **Bołęcin(o)* od n.o. *Bołęta* (Taszycki 1965–1983: I 213), a ta od n.o. typu *Bolemił*, *Bolesław*, z suf. *-in(o)*, potem została zniekształcona pod wpływem germanizacji i ta zmieniona forma stała się podstawą nazwy po 1945 roku, por. n.m. *Bołęcin* (Niekuła 1971: 249; Rymut 1996–2003: I 272–273).

Borkow → **Borkowo**

Borkowo, wieś, 9,5 km na pd. w. od Malechowa: *Borchowe* (1267) (Perlbach 1881–1882: 183; Dreger 1748: I 527; Klempin 1868–1936: II 183; Lorentz 1964: 11; Trautmann 1948–1949: I 100), 1297 (Perlbach 1881–1882: 494; Klempin 1868–1936: III 315), 1302 (Perlbach 1881–1882: 339; Klempin 1868–1936: IV 70), 1303 (Dreger 1748: V 139), 1304 (Klempin 1868–1936: IV 148; Perlbach 1881–1882: 553), 1308 (Klempin

1868–1936: IV 312–315), *Borchow* 1275 (Dreger 1748: II 332), *Borchowo* 1297 (Clericus 1878–1880: 69), *Borkowe* 1297 (Clericus 1878–1880: 46), 1376 (Stojentin 1895: 2), *Berckow* (Lubinus 1618), *Barckou* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 279), *Borckow* 1723 (Stojentin 1895: 284), 1746 (Stojentin 1895: 302), *Borcko* 1723–1766 (Stojentin 1895: 284), *Borkow* 1785–1840 (Stojentin 1895: 344), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 27; VO 1896: 19; M100n 1913), *Borkowo* (Kozierowski 1934: 50; Rospond 1951: 19; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 86; Mazurkiewicz 1972: 110; WUNM 1980: 127; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 45; M100t 1993; Rymut 1996–2003: I 290; Białecki 2002: 30).

N. słow., dwuznaczna: 1. dzierz. od n.o. *Borek* (Taszycki 1965–1983: I 218; Malec 1982: 65); 2. top. od ap. *borek* ‘mały las, gł. iglasty’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 45), z suf. *-ow(o)*, por. n.m. *Borkowice*, *Borkowo*, *Borków* (Rymut 1996–2003: I 289–292), n. niem. jest adaptacją graficzno-fonetyczną.

Carwitz → **Karwice**

Cusserow → **Kosierzewo**

Darskowo, wieś, 7,5 km na pd. w. od Malechowa: *Limbrechtshof* (VO 1896⁴: 108; M100n 1913), *Prądy* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 117; Białecki 2002: 50), *Darskowo* (Rospond 1951: 50; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 198; Mazurkiewicz 1972: 117; WUNM 1980: 297; M100t 1993; Rymut 1996–2003: II 268; Białecki 2002: 50), *Darstkowo* (M25 1962).

Pierwotnie niem. n. dzierz. od nazw. *Limb(p)recht* (Zoder 1968: 59; Gottschald 1982: 328; Bahlow 1985: 318) w gen. (końc. *-s*) z ap. *Hof* ‘dwór, gospodarstwo’; pierwsza n. pol. zapewne nawiązuje do nazw top. od ap. *prąd*, por. n.m. *Prądnik*, *Prądnio*, *Prądy* (wszystkie kalki n. niem. – Białecki 2002: 170), związanych z ciekim, ale w okolicy brak takiego, a więc to n. pseudotop., w pl., obecna n. pol. pseudodzierz. z suf. *-ow(o)*, była może wzorowana na n.m. typu *Darżkowo* (1), (2) k. Słupska, w formie zniemczonej *Darskowo*, *Darszkow* (Rymut 1996–2003: II 269) od n.o. typu *Darosz*, *Darz*, *Darżk* (Taszycki 1965–1983: I 459–460), por. też n.m. *Darskowo* (2) (Rymut 1996–2003: II 268), która też jest chrztem po 1945 roku, ale jako n. ponowiona od n. jeziora *Darskowo* (Rzetelska-Feleszko 1973: 38; Choiński 1991: 64; Szulowska, Wolnicz-Pawłowska 2001: 68) o pochodzeniu słow., zapis na mapie z 1962 zapewne pomyłkowy.

⁴ Na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że to osada założona w XVIII wieku.

Darstkowo → **Darskowo**

Deutsch Puddiger → **Podgórk**

Drenzig → **Drzeńsko**

Drzeńsko, wieś, 11,5 km na pd. w. od Malechowa: *Dranske* (Lubinus 1618⁵), *Drentzke* 1687 (Kratz 1862: 562–563; Rzetelska-Feleszko 1973: 179), *Drenzig* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 27; VO 1896: 41; M100n 1913; Lorentz 1964: 26), *Drzeńsko* (Kozierowski 1934: 64; Rospond 1951: 63; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 242; Mazurkiewicz 1972: 120; WUNM 1980: 369; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 221; M100t 1993; Rymut 1996–2003: II 442; Białecki 2002: 59).

Słow. n. top. **Drenʙsk(o)* od ap. **dernʙ* ‘dereń, drzon (gatunek rośliny)’ z suf. *-sk(o)* (por. Rospond 1969: 106), n.m. *Drzeniów*, *Drzeńsk*, *Drzeńsko* (Rymut 1996–2003: II 442), w formie zniemczonej *Drenizg* zmiana słow. zakończenia na niem. *-zig* (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 219–229).

Göritz → **Gorzyca**

Gorzyca, wieś, 2 km na z. od Malechowa: *Guritz* (1262) (Klempin 1868–1936: II 92; Perlbach 1881–1882: 162; Lorentz 1964: 33), 1268 (Klempin 1868–1936: II 201), 1269 (Perlbach 1881–1882: 195), 1270 (Dreger 1748: II 107), 1271 (Perlbach 1881–1882: 201), 1275 (Perlbach 1881–1882: 222–225; Dreger 1748: II 550), 1290 (Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413; Dreger 1748: IV 186), 1308 (Klempin 1868–1936: IV 312–315; Perlbach 1881–1882: 584; Dreger 1748: V 425), 1319 (Dreger 1748: VI 400; Clericus 1878–1880: 62), *Guriza* (1267) (Perlbach 1881–1882: 180; Klempin 1868–1936: II 181; Dreger 1748: I 513), *Guriz* (1269) (Klempin 1868–1936: II 213; Lorentz 1964: 33), 1275 (Perlbach 1881–1882: 226; Klempin 1868–1936: II 303), *Gurritz*, *Gurtz* (1275) (Klempin 1868–1936: II 305–306; Dreger 1748: II 318; Lorentz 1964: 33), *Goritz* 1302 (Dreger 1748: V 96), 1319 (Klempin 1868–1936: V 461; Trautmann 1948–1949: II 5; Lorentz 1964: 33), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), *domine de Gorischen* (prawdopodobnie gdańszczanka) 1444⁶ (Lemcke 1919: 74), *Goercke* (Lubinus 1618), *Goeritz* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780), *Göritz* (Gilly 1789; OVC 1819: 33; VO 1896: 60;

⁵ Na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że wieś została założona w XVI wieku, a w źródłach po raz pierwszy wspomniana w 1590 roku.

⁶ W dwóch opracowaniach (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 211; Rymut 1996–2003: III 258) błędnie podany jest rok 1443.

M100n 1913), *Gorzyca* (Kozierowski 1934: 68; Rospond 1951: 83; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 309; Mazurkiewicz 1972: 124; WUNM 1980: 488; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 211; M100t 1993; Rymut 1996–2003: III 258; Białecki 2002: 72), *Gorzyce* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 124; Białecki 2002: 72).

Słow. n. top. od ap. *góra* z suf. *-ica*, *-ice* lub *-ec*, możliwy też apelatyw **gorica*, **gorzyca* ‘mała góra’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 211), stąd był problem po 1945 roku z wyborem liczby gramatycznej nazwy, por. n.m. *Gorzyca* k. Międzyrzecza, *Gorzyce*, *Gorzycko* (Rymut 1996–2003: III 258–259); zastępowanie słow. zakończenia przez niem. *-itz*, *-iz* typowe (por. Chludziński 2001: 59).

Gorzyce → **Gorzyca**

Gr. Soldekow → **Sulechowo**

Grabowo, wieś, 5 km na z. od Malechowa: *Grabowe* (1262⁷) (Klempin 1868–1936: II 92; Dreger 1748: I 459; Trautmann 1948–1949: I 24; Lorentz 1964: 70), (1290) (Dreger 1748: IV 186; Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413), *Merthenehachen* (1333) (Klempin 1868–1936: VIII 195), *de Grabow* 1373 (Dreger 1748: X 413), *Martenshagen* (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), (Gilly 1789), *Grabow* (Schulenburg 1779–1785), *Martinshagen* (OVC 1819: 26; Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902: VI 137; VO 1896: 116; Lorentz 1964: 70), *Alt* (na pn.), *Neu* (na pd.) *Martinshagen* (M100n 1913), *Grabowo* (Kozierowski 1934: 69; Rospond 1951: 89; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 330; Mazurkiewicz 1972: 125; WUNM 1980: 532; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 54; M100t 1993; Rymut 1996–2003: III 340; Białecki 2002: 75), *Kusinowo* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 125; Białecki 2002: 75).

Pierwotnie słow. n. *Grabowo*, zapewne ponowiona od n. pobliskiego lasu i rzeki, por. rzeka *Grabowe-Struga* 1275 (Dreger 1748: II 164; Rzetelska-Feleszko, Duma 1977: 41; Rzetelska-Feleszko 1987: 30), *Grabow* 1304 (Klempin 1868–1936: IV 117; Perlbach 1881–1882: 552; Rzetelska-Feleszko, Duma 1977: 41; Rzetelska-Feleszko 1987: 30), las *syluis Grabowe* 1268 (Klempin 1868–1936: II 201), 1290 (Klempin 1868–1936: III 98), por. n.m. *Grabowo*, ok. 40 miejscowości w Polsce, *Grabów* (Rymut 1996–2003: III 340–346) itp., *Grabow* (Lorentz 1964: 35) – kilka miejscowości z Pomorza niem. i pol.; od XIV wieku występuje oboczna n. niem., złoż z n.o. dniem. *Marten*, niem. *Martin* (: *Martinus*, pol. *Marcin*) (Gottschald 1982: 342; Bahlow 1985: 332) i ap. *Hagen* ‘gaj, żywopłot, ogrodze-

⁷ Na stronie internetowej www.malechowo.pl podano informację, że wieś w źródłach wspomniana została pod rokiem 1267.

nie', także 'przysiółek, wybudowanie', z czasem dodane czł. dyferencyjne na oznaczenie 2 cz. wsi: *alt* 'stary' i *neu* 'nowy'; po 1945 roku przejściowo pol. n. pseudodzierż. od n.o. **Kusin(a)* (może od *Kusz*, *Kusza* Taszycki 1965–1983: II 211, 212, *Kusy* tamże: II 568) z suf. *-owo*, por. n.m. *Kosin*, *Kusin* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991: 77).

Gross-Soltikow → **Sulechowo**

Karwice, wieś, 3,5 km na pn. w. od Malechowa: *dorp Karuitze* 1488 (Kratz 1862: 103; Rzetelska-Feleszko 1973: 32), *Grapesche de Caruitze* 1522 (Lemcke 1919: 153; Trautmann 1948–1949: II 56), *karuitze* 1523 (Klempin, Kratz 1863: 170), *Carwitz* 1539 (Heyden 1961–1964: I 133), (Lubinus 1618), *Karwitz* 1577 (Lorentz 1964: 46), (M100n 1913), *zu Caruitze* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 252), *Carwitz* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; OVC 1819: 32; VO 1896: 29), *Karwice* (Kozierowski 1934: 75; Rospond 1951: 121; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 449; Mazurkiewicz 1972: 130; WUNM 1981: 45; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 212; M100t 1993; Rymut 1996–2003: IV 362; Białecki 2002: 94), *Korwica* (1945–1950 Białecki 2002: 94).

N. słow., dwuznaczna: 1. patronimiczna od n.o. pom. **Karwa*, pol. *Krowa* (Taszycki 1965–1983: III 150); 2. topograficzna od ap. pom. **karwa* 'krowa' (z pom. rozwojem **tärt-* > *tart-*), z suf. *-ice*, por. n.m. *Karwica*, *Karwice*, *Karwin*, *Karwno* (Siciński 1973: 61; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 212–213; Rzetelska-Feleszko, Duma 1991: 36, 37, 75; Rymut 1996–2003: IV 362–364), o fonetyce n. por. (Rzetelska-Feleszko 1973: 32); zastępowanie słow. zakończenia w formach zniemczonych przez *-itz(e)* typowe (por. Chłudziński 2001: 59); nazwa polska po 1945 roku *Korwica* zapewne pomyłkowa.

Karwiczki, osada, 4 km na w. od Malechowa: *Neu Carwitz* (Gilly 1789; OVC 1819: 33), *Neu-Carwitz* (VO 1896: 124), *Neu Karwitz* (M100n 1913), *Karwiczki* (Rospond 1951: 121; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 449; Mazurkiewicz 1972: 130; WUNM 1981: 45; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 212; M100t 1993; Białecki 2002: 94).

Pierwotnie niem. n. dyferencyjna (relac.), utworzona jako połączenie n.m. → *Carwitz*, pol. *Karwice* i adi. *neu* 'nowy'; n. pol. także dyferencyjna od n.m. → *Karwice* za pomocą suf. *-ki*.

Karwitz → **Karwice**

Katen (am Moor) → **Święcianowo**

Kl. Soldekow → **Sulechówko**

Klein-Soltikow → **Sulechówko**

Korwica → **Karwice**

Kosierzewo, wieś, 11 km na w. od Malechowa: *Cusserowe* (1273⁸) 1332 (Klempin 1868–1936: VI 354; Trautmann 1948–1949: I 145; Lorentz 1964: 58), *Cußerow* (Lubinus 1618), *Kusserow* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 272), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; OVC 1819: 31; M100n 1913), *Cusserow* (VO 1896: 35), *Kozarzewo* (Kozierowski 1934: 81), *Kozaczewo* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 134; Białecki 2002: 105), *Kosierzewo* (Rospond 1951: 138; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 518; Mazurkiewicz 1972: 134; WUNM 1981: 169; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 60; M100t 1993; Rymut 1996–2003: V 163; Białecki 2002: 105).

Słow. n. dzierz. od n.o. **Koserъ*, **Kosorъ* (: ps. **koserъ*, **kosorъ* ‘narzędzie zakrzywione, ukośne’ Sławski 1952–1982: II 522–523, st. pol. *kosior* ‘pogrzebacz’ Urbańczyk, Twardzik 1953–2003: III 355), por. *Kosior*, *Kosiorek* (Taszycki 1965–1983: III 95) z suf. *-ow(o)* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 60), por. n.m. *Kosiorów*, *Kosiorowice* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902); podwajanie spółgłoski *-ss-* typowe w zapisach zniemczonych na Pomorzu (Chludziński 2001: 57); n. pol. *Kozaczewo* pseudodzierz. od n.o. *Kozak* (Taszycki 1965–1983: III 93) z suf. *-ewo*.

Kozaczewo → **Kosierzewo**

Kozarzewo → **Kosierzewo**

Kuhts → **Kusice**

Kuhtz → **Kusice**

Kusice, wieś, 6,5 km na pd. od Malechowa: *Cusitz* (1267) (Dreger 1748: I 527; Perlbach 1881–1882: 183), *Cusiz* 1275 (Perlbach 1881–1882: 222–225), *Cuzis* (1275) (Dreger 1748: II 320; Perlbach 1881–1882: 224), *Casra* (1275) (Klempin 1868–1936: II 303; Perlbach 1881–1882: 224; Lorentz 1964: 57), *Cusize* 1301 (Dreger 1748: V 78; Klempin 1868–1936: IV 12; Perlbach 1881–1882: 527; Trautmann 1948–1949: I 79; Lorentz 1964: 57), *Cuzit* 1308 (Klempin 1868–1936: III 313; Lorentz 1964: 57), *Cuzic* 1308 (Dreger 1748: V 426), *Rusticus in Kuskow* 1451 (Lemcke 1919: 89), *Kutzitz* 1483 (Kratz 1862: 81), *Cutz* 1509 (Kratz 1862: 191; Stojentin 1895: 79), *Kuetz* 1509 (Kratz 1862: 193), *Cutze* (Lubinus 1618), *Kutze* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 279), *Kutzig* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; AP 1809), *Kütz* 1785–1840 (Stojentin 1895: 344), *Kuths* (OVC 1819:

⁸ Na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że wieś w źródłach wspomniano po raz pierwszy w 1230 roku.

27, w indeksie: *Kuhts*), *Kuhtz* (VO 1896: 101; M100n 1913), *Kusice* (Kozierowski 1934: 84; Rospond 1951: 154; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 573; Mazurkiewicz 1972: 137; WUNM 1981: 258; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 161; M100t 1993; Rymut 1996–2003: V 502; Białecki 2002: 113).

Słow. n. patr. od n.o. *Kusy* lub *Kusz* || *Kus* (Taszycki 1965–1983: II 568, III 211) z suf. *-ice*, por. n.m. *Kusin*, *Kusy*, *Kusze* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902; Siciński 1973: 63; Rymut 1996–2003: V 502, 504, 505); w formach zniemczonych typowe zmiany graficzne (Chłudziński 2001), zapis z 1275 roku efemeryczny.

Kusiczki, osada, 7 km na pd. od Malechowa, aktualnie miejscowość opuszczona: *Kutziger M.* (Gilly 1789⁹), *Bartliner S.M.* (M100n 1913), (VO 1896: 12 – jest wymieniony młyn k. Bartlina, bez nazwy), *Kusiczki* (Rospond 1951: 154; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 573; Mazurkiewicz 1972: 137; WUNM 1981: 258; Białecki 2002: 113).

Pierwotnie niem. n. relac. (lokal.), złożona z adi. od n.m. → *Kutzig*, pol. *Kusice* i ap. *M[ühle]* ‘młyn’ (był na potoku Mühl Graben, pol. Bielawa), potem zmiana czł. lokalizującego (zapewne w związku ze zmianami własnościowymi) na adi. od n.m. → *Bartlin*, pol. *Bartolino* i II cz. na ap. złoż. *S. M.* [*Sägemühle*] ‘tartak’; n. pol. relac. (dyfer.), utworzona od n.m. → *Kusice* za pomocą suf. *-ki*.

Kusinowo → **Grabowo**

Kusserow → **Kosierzewo**

Kuths → **Kusice**

Kutzig → **Kusice**

Kutziger M. → **Kusiczki**

Lacko → **Niemica**

Laski (Pomorskie), wieś, 12 km na pd. w. od Malechowa: *Lantzke* (Lubinus 1618¹⁰), *Lazig* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; AP 1809), *Latzig* 1789–1845 (Kratz 1862: 634–640) (OVC 1819: 27; VO 1896: 105; M100n 1913; Trautmann 1948–1949: II 91; Lorentz 1964: 62), *Laski* (Kozierowski 1934: 84; Rospond 1951: 156; M25 1962; WUNM 1981: 270;

⁹ Analiza kartograficzna nie pozostawia wątpliwości, że chodzi o ts. miejscowość, natomiast na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że wybudowanie powstało w XIX wieku.

¹⁰ Na stronie internetowej www.malechowo.pl podana jest informacja, że wieś ma metrykę średniowieczną i przywoływane są fakty z XIV wieku.

Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 21; M100t 1993), *Łącko*, *Niemce* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 137; Białecki 2002: 115), *Laski (Pomorskie)* (Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 581; Mazurkiewicz 1972: 137; Białecki 2002: 115).

Słow. n. prymarna, top., **Łączka* (: ap. *łączka*), por. n.m. *Łącko* k. Postomina (Chłudziński 2004b: 100), potem zniekształcenie nazwy, stąd E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma (1985: 21), nie korzystający z mapy Lubinusa, podają etymologię od ap. *lasek* lub *laski*; w formach zniemczonych zastępowanie nosówki *ą* przez połączenie *an*, a potem uproszczenie (por. Chłudziński 2001: 55); n. pol. *Łącko* nawiązuje do n. pierwotnej, n. *Niemce* pseudoetniczna, równa n. etnicznej *Niemiec* w pl. (w odniesieniu do tej miejscowości użyta zapewne pomyłkowo¹¹ → *Niemica*), do nazwy współczesnej dodawany niekiedy adi. dyfer. *pomorski* dla odróżnienia do innych miejscowości o ts. n.

Latzig → **Laski**

Leickow → **Lejkowo**

Lei(c)kower M(ühle) → **Lejkówko**

Leikow → **Lejkowo**

Lejkowko → **Lejkówko**

Lejkowo, wieś, 8 km na pd. w. od Malechowa: *Lechowe* 1267 (Klempin 1868–1936: II 188; Perlbach 1881–1882: 183; Lorentz 1964: 62), *Lechowe* 1297 (Dreger 1748: IV 463; Klempin 1868–1936: III 315; Perlbach 1881–1882: 494; Trautmann 1948–1949: II 98; Lorentz 1964: 62), *de Lekow* 1335 (Dreger 1748: VIII 303), *Hans Lekow* (Lemcke 1919: 46)¹², *Le-cow* (Lubinus 1618), *Leikow* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; OVC 1819: 27; M100n 1913), *Leickow* (VO 1896: 106), *Łykowo* (Kozierowski 1934: 90, też *Lekowo*), 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 137; Białecki 2002: 116), *Lejkowo* (Rospond 1951: 158; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 584; Mazurkiewicz 1972: 137; WUNM 1981: 276; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 63; M100t 1993; Białecki 2002: 116).

¹¹ Pomyłka mogła nastąpić już w materiale źródłowym lub dopiero w przywoływanym opracowaniu.

¹² Wzmiankowana osoba to nie właściciel wsi, jak sugerują autorzy strony internetowej www.malechowo.pl, ale mieszczanin z Trzebiatowa (por. Chłudziński 2004a: 46); natomiast H. Lemcke (1919) podaje jeszcze kilkanaście innych zapisów dotyczących osób noszących takie nazwisko, równe n.m. z Pomorza, choć niekoniecznie akurat miejscowości z gminy Malechowo.

Słow. n. dzierz. od n.o. *Lech* (Taszycki 1965–1983: III 237) lub od n.o. **Lěkъ* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 63), por. *Lekowic* (Taszycki 1965–1983: III 239; Cieślíkowa, Malec, Rymut 2000: 142), z suf. *-ow(o)*, por. n.m. *Lechów* (Nieckula 1971: 116), *Lekowo* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902); w formie zniemczonej zjawisko dodania po samogłosce głoski [j], zapisywanej jako *i*; to zapewne wpłynęło na rekonstrukcję pierwotnej nazwy jako *Lejkowo* od n.o. *Lejek* (Taszycki 1965–1983: III 239), natomiast forma *Łykowo*, od n.o. *Łyko* (Taszycki 1965–1983: III 348), całkowicie nieuprawniona.

Lejkówko, wieś, 6,5 km na pd. w. od Malechowa: (Gilly 1789 – zaznaczony symbolem młyn k. Lejkowa), *Mühle* (OVC 1819: 27), *Leickower M.* (Reymann 1868–1893), (VO 1896: 106 – jest tylko wymieniony młyn k. Lejkowa, bez nazwy), *Leickower M.* (M100n 1913), *Lejkówko* (Rospond 1951: 158; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 584; Mazurkiewicz 1972: 137; WUNM 1981: 276; Białecki 2002: 116), *Lejkowko* (M25 1962, tu jeszcze zaznaczony młyn).

Pierwotna n. niem. kult., równa ap. *Mühle* ‘młyn’, potem zmiana na n. relac. (lok.), złożoną z adi. od n.m. → *Leikow*, pol. *Lejkowo* i ap. *M[ühle]* ‘jp.’; n. pol. także relac. (dyfer.), utworzona od n.m. → *Lejkowo* za pomocą suf. *-ko*, zapis z 1962 zapewne pomyłkowy.

Limbrechtshof → **Darskowo**

Łqcko → **Laski**

Łykowo → **Lejkowo**

Malchow → **Malechowo**

Malechowo, wieś gminna: *Malchowe* 1274 (Dreger 1748: II 272; Klempin 1868–1936: II 296; Perlbach 1881–1882: 219; Lorentz 1964: 69), 1275 (Dreger 1748: III 247; Klempin 1868–1936: II 560, Perlbach 1881–1882: 359), 1286 (Perlbach 1881–1882: 370), 1288 (Dreger 1748: IV 103; Perlbach 1881–1882: 383), 1290 (Dreger 1748: IV 186; Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413), 1295 (Klempin 1868–1936: III 249; Perlbach 1881–1882: 471), 1296 (Perlbach 1881–1882: 486), 1308 (Dreger 1748: V 425; Klempin 1868–1936: IV 312–315), 1311 (Klempin 1868–1936: V 33), 1319 (Klempin 1868–1936: V 461), 1330 (Klempin 1868–1936: VII 340), *Malachowe* 1275 (Dreger 1748: II 312), *Malchow* 1285 (Perlbach 1881–1882: 356), 1295 (Dreger 1748: IV 381), 1296 (Klempin 1868–1936: III 260; Perlbach 1881–1882: 486), 1330 (Dreger 1748: VIII 111; Klempin 1868–1936: VII 351), (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 32; M100n 1913), *Malechow* 1287

(Klempin 1868–1936: III 8; Perlbach 1881–1882: 376; Trautmann 1948–1949: I 102; Lorentz 1964: 69), *Alt-Malchow* (VO 1896: 5), *Malechowo* (Kozierowski 1934: 90; Rospond 1951: 180; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 655; Mazurkiewicz 1972: 141; WUNM 1981: 388; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 66; M100t 1993; Białecki 2002: 129), *Stare Malechowo* 1945–1950 (Białecki 2002: 129), *Stary Malchów* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 141; Białecki 2002: 129).

Słow. n. dzierż. od n.o. *Malech* (Taszycki 1965–1983: III 370) z suf. -ow(o), por. n.m. *Malechy*, *Malechów* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902); formy zniemczone, będące substytucjami fonetyczno-graficznymi, wpłynęły zapewne, zwłaszcza *Malchow*, na pierwotną pol. formę powojenną *Malchów*, dopiero później forma właściwa *Malechowo*, do których dodawano niekiedy adi. dyfer. *stare*, *stary* dla odróżnienia od pobliskiego → *Malechówka*, in. *Nowego Malchowa*.

Malechówek → **Malechówko**

Malechówko, wieś, 2 km na pn. w. od Malechowa: (OVC 1819¹³: 32 – wymieniony folwark bez nazwy obok Malechowa – może ts.), *Neu-Malchow* (VO 1896: 129), *Neu Malchow* (M100n 1913), *Nowy Malchów*, *Malechówek* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 141; Białecki 2002: 129), *Nowy Malekow* 1945–1950 (Białecki 2002: 129), *Malechówko* (Rospond 1951: 180; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 655; Mazurkiewicz 1972: 141; WUNM 1981: 388; M100t 1993; Białecki 2002: 129).

Pierwotnie niem. n. relac. (dyfer.), złoż. z adi. *neu* ‘nowy’ i n.m. → *Malchow*. pol. *Malechowo*; n. pol. także relac. (dyfer.) z adi. *nowy* i n.m. → *Malchów*, *Malekow*, ob. *Malechowo*, lub od n.m. → *Malechowo* z suf. -ko lub -ek.

Małe Sulechowo → **Sulechówko**

Marienthal → **Święcianowo**

Martinshagen → **Grabowo**

Mühle → **Lejkówko**

Nemitz → **Niemica**

Neu Carwitz → **Karwiczki**

Neu Karwitz → **Karwiczki**

Neu Malchow → **Malechówko**

¹³ Na stronie internetowej www.malechowo.pl znajduje się informacja, że to kolonia założona w XVIII wieku.

Neu Martinshagen → **Grabowo**

Neu Parpart → **Paprotki**

Niemce → **Laski**

Niemce → **Niemica**

Niemica, wieś, 3,5 km na pd. z. od Malechowa: *Nemitz* 1250 (Dreger 1748: I 321; Hasselbach, Kosegarten, Medem 1843: 898; Klempin 1868–1936: I 403; Perlbach 1881–1882: 114–115; Trautmann 1948–1949: II 102; Lorentz 1964: 78), 1267 (Dreger 1748: I 527; Klempin 1868–1936: II 188; Perlbach 1881–1882: 183), 1268 (Dreger 1748: I 539; Klempin 1868–1936: II 201; Perlbach 1881–1882: 189–190), 1269 (Perlbach 1881–1882: 195), 1271 (Perlbach 1881–1882: 201), 1275 (Perlbach 1881–1882: 222–225), 1308 (Dreger 1748: V 425; Klempin 1868–1936: IV 312–315), (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 252), 1685 (Kratz 1862: 552–555), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 26; VO 1896: 123; M100n 1913; niekiedy dodawane: *b. Schlawe i. Pom.*), *Nemiz* 1269 (Dreger 1748: I 556; Lorentz 1964: 78), 1277 (Dreger 1748: II 558), 1298 (Klempin 1868–1936: III 242; Perlbach 1881–1882: 502), *Nemeyz* 1275 (Perlbach 1881–1882: 227), *Nemyz* 1275 (Dreger 1748: II 329), *Nemce* 1277 (Dreger 1748: II 467; Klempin 1868–1936: II 350; Perlbach 1881–1882: 244), *Nemeze* 1294 (Dreger 1748: IV 342), *de Nemez* 1301 (Dreger 1748: V 92), *Nemeiz* 1308 (Klempin 1868–1936: IV 312–315), *Hans Ramell tor Nemtze* 1523 (Klempin, Kratz 1863: 170), *Niemce* (Kozierowski 1934: 96), *Lacko* 1945–50 (Białecki 2002: 144), *Owocówka* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 145; Białecki 2002: 144), *Niemica* (Rospond 1951: 206; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 741; Mazurkiewicz 1972: 145; WUNM 1981: 530; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 36; M100t 1993; Białecki 2002: 144).

Nazwa słow., zapewne równa n. etnicznej **Němьсь* (*Niemiec*) w pl. (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 36), więc poprawna rekonstrukcja Kozierowskiego (1934: 96), natomiast forma obowiązująca nieco zniekształcona; zastępowanie słow. zakończenia w formach zniemczonych, będących substytucjami fonetyczno-graficznymi, przez *-itz(e)*, *-iz* typowe (por. Chludziński 2001: 59); powojenna forma *Lacko* zapewne miała brzmieć *Łacko* (błąd wynikający z używania niemieckiej maszyny do pisania, bez polskich znaków; w odniesieniu do tej miejscowości użyta zapewne pomyłkowo¹⁴ → *Laski*), n. *Owocówka* pseudotop., utworzona od adi. *owocowy* przy pomocy suf. *-ka*.

¹⁴ Pomyłka mogła nastąpić już w materiale źródłowym lub dopiero w przywoływanym opracowaniu.

Nowe Paprotki → **Paprotki**

Nowy Malchów → **Malechówko**

Nowy Malekow → **Malechówko**

Ostrowiec (Sławieński), wieś, 10,5 km na w. od Malechowa: *de Wustrouits* 1345 (Stojentin 1900: 1), *to Wosterwitz* 1456 (Trautmann 1948–1949: I 23), *Wusterwicz* 1503 (Lorentz 1964: 141), *Wusterwitz* 1510 (Lorentz 1964: 141), 1577 (Stojentin 1900: 254), 1608 (Stojentin 1900: 315), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 252), 1719 (Stojentin 1895: 282), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; OVC 1819: 32; VO 1896: 199; M100n 1913), *Thonniges Ramell to wusteruitze*, *Orban Ramell to Wusteruitze* 1523 (Klempin, Kratz 1863: 170; Lorentz 1964: 141), *Wosterwitz* (Lubinus 1618), *nach Wusterwiz* 1806 (Stojentin 1900: 498), *Ostrowiec* (Kozierowski 1934: 100; Rospond 1951: 227; M25 1962; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 214; M100t 1993), *Ostrowiec (Sławieński)* (Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 801; Mazurkiewicz 1972: 148; WUNM 1981: 654; Białecki 2002: 155).

Słow. n. top. od ap. *ostrów* ‘kępą na rzece, wyspa obrośnięta trawą, krzewami’ z suf. *-ica* lub *-ec* (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 214), przy czym zapisy raczej wskazują na tę pierwszą możliwość, niewątpliwie w związku z pobliskim jeziorem *Ostrowiec*, in. *Ostrowieckie* (por. Choiński 1991: 26; Belchnerowska 1991: 116; Belchnerowska 1993: 112; Szulowska, Wolnicz-Pawłowska 2001: 197), por. n.m. *Ostrowica*, *Ostrowiec* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902), niekiedy dodawany adi. dyfer. *sławieński* dla odróżnienia np. od Ostrowca Waleckiego; formy zniemczone to substytucje fonetyczno-graficzne, zastępowanie słow. zakończenia w formach zniemczonych przez *-itz(e)* typowe, ponadto występuje dodawanie nagłosowej spółgłoski (protezy) *w-* (por. Chłodziński 2001: 59, 58; Rzetelska-Feleszko 1973: 171–174).

Owocówka → **Niemica**

Panknin → **Pękanino**

Paprotki, osada, 2 km na pd. w. od Malechowa: *Neu-Parpart* (VO 1896: 130), *Neu Parpart* (M100n 1913), *Nowe Paprotki* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 149; Białecki 2002: 157; M25 1962), *Paprotki* (Rospond 1951: 231; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 815; Mazurkiewicz 1972: 149; WUNM 1981: 679; M100t 1993; Białecki 2002: 157).

Pierwotnie niem. n. relac. (dyfer.), złoż. z adi. *neu* ‘nowy’ i n.m. → *Parpart*, pol. *Paproty*; n. pol. także relac. (dyfer.), najpierw utworzona poprzez połączenie adi. *nowe* i n.m. → *Paprotki*, ob. *Paproty*, potem n. sekundarna utworzona za pomocą suf. *-ki*.

Paprotno → **Paproty**

Paproty, wieś, 3,5 km na pd. w. od Malechowa: *Parpart* 1262 (Dreger 1748: I 459; Klempin 1868–1936: II 92; Perlbach 1881–1882: 162; Trautmann 1948–1949: II 48), 1274 (Klempin 1868–1936: II 296), 1275 (Perlbach 1881–1882: 222–225), 1290 (Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413), 1296 (Klempin 1868–1936: III 268; Perlbach 1881–1882: 487), 1308 (Klempin 1868–1936: IV 312–315), 1311 (Klempin 1868–1936: V 461), 1319 (Klempin 1868–1936: V 461; Clericus 1878–1880: 62), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789, OVC 1819: 32; VO 1896: 138; M100n 1913), *Parport* 1262 (Lorentz 1964: 83), *Parpartno* 1271 (Klempin 1868–1936: II 247; Trautmann 1948–1949: II 48; Lorentz 1964: 83), *Parparino* 1271 (Perlbach 1881–1882: 203), *Parpard* 1274 (Perlbach 1881–1882: 220), *Parpat* (Lubinus 1618), *Paprotno* (Kozierowski 1934: 100, też *Parpartno*), *Stare Paprotki* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 149; Białecki 2002: 157), *Paproty* (Rospond 1951: 231; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 816; Mazurkiewicz 1972: 149; WUNM 1981: 679; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 23; M100t 1993; Białecki 2002: 157).

N. słow., równa ap. słow. **papart*, kasz. *parparc* (z pom. gr. *tärt*) ‘paproć’ (Sychta 1967–1976: IV 34), w zapisach Lorentza z 1262 zapewne pomyłka, podobnie Perlbacha z 1271, w formach z 1271 chyba pomyłkowo jako nazwa sekundarna z suf. *-no* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 23), por. n.w. i n.m. *Parpary* (Górniewicz 1980: 121), *Parpnica* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1977: 85), *Parpnitz*, *Paprotno*, *Paproty* (Rzetelska-Feleszko 1973: 32, 40), po 1945 roku przejściowo n. pol. relac. (dyfer.), utworzona poprzez połączenie adi. *stare* i n.m. *Paprotki*, z nieuzasadnioną genetycznie formą deminutywną, ob. używana forma w pl.

Parpart → **Paproty**

Pękanino, wieś, 7 km na pd. z. od Malechowa: *Pancanin* 1262¹⁵ (Dreger 1748: I 159; Perlbach 1881–1882: 162), *Pankanin* 1262 (Klempin 1868–1936: II 92; Lorentz 1964: 82), *Pankonin* 1267 (Dreger 1748: I 527; Klempin 1868–1936: II 188; Perlbach 1881–1882: 183; Trautmann 1948–1949: I 133; Lorentz 1964: 82), 1270 (Klempin 1868–1936: II 230; Perlbach 1881–1882: 198), 1271 (Klempin 1868–1936: II 248; Perlbach 1881–1882: 201), 1275 (Klempin 1868–1936: II 303; Perlbach 1881–1882: 222–225), 1277 (Dreger 1748: II 550), 1290 (Dreger 1748: IV 187; Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413), 1295 (Klempin 1868

¹⁵ Na stronie internetowej www.malechowo.pl jako pierwsza data zapisu źródłowego podany jest rok 1270.

–1936: III 255), 1296 (Klempin 1868–1936: III 260; Perlbach 1881–1882: 486), 1304 (Klempin 1868–1936: IV 148; Perlbach 1881–1882: 312), 1308 (Dreger 1748: V 426; Klempin 1868–1936: IV 312; Trautmann 1948–1949: I 133), 1333 (Dreger 1748: VIII 212), *Panconin* 1270 (Dreger 1748: II 50, 107), *Panchonyn* 1275 (Dreger 1748: II 311; Perlbach 1881–1882: 226–227), 1309 (Klempin 1868–1936: IV 377; Perlbach 1881–1882: 594), *Panchonin* 1275 (Dreger 1748: II 319; Klempin 1868–1936: II 306; Lorentz 1964: 82), 1308 (Dreger 1748: V 426), *Panckemin* (Lubinus 1618), *Panckenin* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), *Panknin* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 26; VO 1896: 137; M100n 1913), *Pękanino* (Kozierowski 1934: 101; Rospond 1951: 235; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 829; Mazurkiewicz 1972: 150; WUNM 1981: 705; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 132; M100t 1993; Białecki 2002: 159).

Słow. n. dzierz. z suf. *-in* od n.o. **Pękan*, por. n.o. *Pękacz*, *Pękała* (Taszycki 1965–1983: IV 177, 219) oraz imiesłowowe n.o. typu *Bieżan* (Taszycki 1965–1983: I 164), *Zwan* (Taszycki 1965–1983: VI 336), (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 132), por. n.m. *Pękale*, *Pękostaw*, *Pękostawice*, *Pękowo* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902: VIII 36–37), *Pękanino* (Chludziński 2000: 81); w formach zniemczonych, będących substytucjami fonetyczno-graficznymi, zastępowanie nosówki *ę* przez połączenie *an*, a od lat 1779–1785 usunięcie drugiej samogłoski (por. Chludziński 2001: 55).

Pierzchalin → **Przystawy**

Pirbstow → **Przystawy**

Pirpstow → **Przystawy**

Podgórki, wieś, 8,5 km na pd. w. od Malechowa: *Martinus Pudgur* 1321 (Klempin 1868–1936: VI 72), *Steffanus in Podegor* 1448 (Lemcke 1919: 80), *tho Puddegur* 1453 (Stojentin 1895: 12), *Claus Manduuels in Pudgur* 1495 (Lemcke 1919: 126), *zu Hohen Puddiger* 1608 (Stojentin 1895: 197), *Düdesche Puddeger* (Lubinus 1618), *Pudiger* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 281), *Teutsch Puddiger* (Gilly 1789), *Deutsch Puddiger* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; OVC 1819: 32; M100n 1913), *Deutsch-Puddiger* (VO 1896: 39), *Podgóry* (Kozierowski 1934: 105; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 245), *Podgórski*, *Podgóry* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 152; Białecki 2002: 164), *Podgórki* (Rospond 1951: 245; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 868; Mazurkiewicz 1972: 152; WUNM 1981: 786; M100t 1993; Białecki 2002: 164); Rzetelska-Feleszko, Duma (1985: 245) przytaczają też zapis *Puddeger* 1523 (Klem-

pin, Kratz 1863: 170), ale wg wydawców dokumentu źródłowego odnosi się on do miejscowości Wendisch Puddiger, pol. Podgóry (por. niżej).

N. słow., top. od wyrażenia przyimkowego *pod górą* (w związku z ukształtowaniem terenu: opadająca stromo skarpa w kierunku doliny rz. Grabowej) pierwotnie brzmiała *Podgóra* lub *Podgóry*, mniej prawdopodobne *Podgórze* (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 245); formy niemieckie to substytucje fonetyczno-graficzne, widoczne jest wstawianie samogłoski *e*, *i* w celu rozbicia grupy spółgłoskowej *dg* (por. Chłodziński 2001: 58), z czasem do nazwy dodany czł. dyfer.: adi. *hohe* ‘wysoki’ lub *deutsch* ‘niemiecki’ dla odróżnienia od pobliskiej miejscowości Wendisch Puddiger, pol. Podgóry (*wendisch* ‘łużycki, szerzej: słowiański’); pol. n. powojenne realizowały różne warianty zastosowania podstawowego wyrażenia przyimkowego, zarówno w formie rzeczownikowej, jak i przymiotnikowej.

Podgórski → **Podgórk**

Podgóry → **Podgórk**

Prądy → **Darskowo**

Pribstow → **Przystawy**

Przystaw → **Przystawy**

Przystawy, wieś, 6,5 km na z. od Malechowa: *Pristowe* 1248 (Dreger 1748: I 284; Hasselbach, Kosegarten, Medem 1843: 803; Klempin 1868–1936: I 373; Perlbach 1881–1882: 99; Lorentz 1964: 85), 1253 (Dreger 1748: I 344; Hasselbach, Kosegarten, Medem 1843: 966; Klempin 1868–1936: I 451; Perlbach 1881–1882: 127), 1262 (Dreger 1748: I 459; Klempin 1868–1936: II 92; Perlbach 1881–1882: 92), 1290 (Dreger 1748: IV 186; Klempin 1868–1936: III 98; Perlbach 1881–1882: 413; Lorentz 1964: 85), *Piristowe* 1252 (Hasselbach, Kosegarten, Medem 1843: 943; Klempin 1868–1936: I 432; Perlbach 1881–1882: 118), *Peristowe* 1268 (Dreger 1748: I 538; Klempin 1868–1936: II 201; Perlbach 1881–1882: 189; Lorentz 1964: 85), 1269 (Dreger 1748: I 555; Perlbach 1881–1882: 201; Conrad 1970–1984: II 935), *Perizstowe* 1275 (Dreger 1748: II 311; Perlbach 1881–1882: 226), *Pirristow* (Lubinus 1618), *Piruestow* 1628 (Klempin, Kratz 1863: 250), *Pirpstow* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 26), *Pirbstow* (VO 1896: 140; M100n 1913), *Przystaw* (Kozierowski 1934: 108, też *Przybostowo*), *Pierzchalin*, *Przystaw* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 155; Białecki 2002: 174), *Przystawy* (Rospond 1951: 261; M25 1962; Mazurkiewicz 1972: 155; WUNM 1982: 81; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 246; M100t 1993; Białecki

2002: 174); w niektórych źródłach polskich błędnie podana n. niem. jako *Pribstow* (Białecki 2002: 174, 366).

N. słow., zapewne od wyrażenia przyimkowego *przy stawie*, jednak por. n.o. *Przystaw* od takiego wyrażenia, ale też w zn. ‘pomocnik; nadzorca’ (Taszycki 1965–1983: IV 386; Cieślikowa, Malec, Rymut 2000: 242) (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 246); formy niemieckie to substytucje fonetyczno-graficzne, widoczne jest wstawianie samogłoski *e*, *i* w celu rozbicia grupy spółgłoskowej *pr* (por. Chłudziński 2001: 58), co z czasem doprowadziło do zniekształcenia n.; efektem odczytywania takich zapisów była nieuzasadniona genetycznie pol. forma *Przybostowo* jako pseudodzierż. od bliżej nieznannej n.o.; n. pol. *Pierzchalin* pseudodzierż. z suf. *-in* od n.o. *Pierzchała* (Taszycki 1965–1983: VII 189, 190).

Schwenzerhof → **Święcianowo**

Segent(h)in → **Żegocino**

Segenthiner Kolonie → **Święcianowo**

Söllnitz → **Zielenica**

Soltikow → **Sulechowo**

Stare Malchowo → **Malechowo**

Stare Paprotki → **Paproty**

Stary Malchów → **Malechowo**

Sulechowo, wieś, 3,5 km na pd. od Malechowa: *Solchowe* 1267 (Dreger 1748: I 527; Klempin 1868–1936: II 188; Perlbach 1881–1882: 183; Trautmann 1948–1949: I 103; Lorentz 1964: 115), *Sulechowe* 1295 (Dreger 1748: IV 409; Klempin 1868–1936: III 255; Lorentz 1964: 115), *de Solcowe* 1296 (Dreger 1748: IV 447), 1302 (Perlbach 1881–1882: 339), 1303 (Dreger 1748: V 139), *de Solkowe* 1296 (Klempin 1868–1936: III 268; Perlbach 1881–1882: 487), 1304 (Klempin 1868–1936: IV 148; Perlbach 1881–1882: 553), *Methberen Sulecow* 1309 (Klempin 1868–1936: IV 394), *de Solchowe* 1311 (Klempin 1868–1936: V 33), *Soldecowe* 1453 (Stojentin 1895: 12; Trautmann 1948–1949: I 103), *Hinrik Zoldekow* (mieszkaniec Kamienia Pomorskiego) 1459 (Lemcke 1919: 100), *Szoldekow* 1523 (Klempin, Kratz 1863: 170), *von Zoldekow* 1524 (Stojentin 1900: 120), *Soldekow* (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 252), *Gr. Soldekow* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 27), *Gr. Soldenow* (Schmettau 1780), *Soldickow* 1794 (Stojentin 1900: 482), *Gross-Soltikow* (VO 1896: 67), *Gr. Soltikow* (M100n 1913), *Sulechowo* (Kozierowski 1934: 121; Rospond 1951: 318; M25 1962; Jodłowska, Pyp-

no, Rączka 1967: 1108; Mazurkiewicz 1972: 166; WUNM 1982: 375; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 83; M100t 1993; Białecki 2002: 209).

Słow. n. dzierz. z suf. -ow(o) od n.o. *Sulech* (Taszycki 1965–1983: V 247), por. n.m. *Sulechów* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902; Rospond 1984: 374) (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 83); formy niemieckie to substytucje fonetyczno-graficzne, spotyka się dostawianie litery *d* po *l* (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1991: 201; Chłudziński 2001: 58), z czasem dodany czł. dyfer. *gross* ‘duży, wielki’ dla odróżnienia od n.m. → *Klein-Soltikow*, pol. *Sulechówko*.

Sulechówko, wieś, 4 km na pd. w. od Malechowa: *Lut. Soldecow* (Lubinus 1618¹⁶), *Kl. Soldekow* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; AP 1809; OVC 1819: 27), *Kl. Soldenow* (Schmettau 1780), *Klein-Soltikow* (VO 1896: 95), *Kl. Soltikow* (M100n 1913), *Małe Sulechowo* 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 166; Białecki 2002: 209), *Sulechówko* (Rospond 1951: 318; M25 1962, w nawiasie: *Małe Sulechowo*; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 1108; Mazurkiewicz 1972: 166; WUNM 1982: 375; M100t 1993; Białecki 2002: 209).

Pierwotnie zapewne niem. n. relac. (dyfer.), złoż. z adi. średniem. *lut[ken]*, niem. *klein* ‘mały’ i n.m. → *Soldecow*, *Soltikow*, pol. *Sulechowo*; n. pol. też relac. (dyfer.), najpierw jako n. złoż. z adi. *mały* i n.m. → *Sulechowo*, a potem jako n. sekundarna utworzona od tej n.m. za pomocą suf. -ko.

Święcianowo, wieś, 6 km na pd. w. od Malechowa: *Katen* (Gilly 1789), *Katen am Moor* (OVC 1819: 32), *Marienthal*, *Segenthiner Kolonie* przed 1859 (<http://www.schlawe.de/gemeinden/wiesenthal/index.htm>), *Moorkaten* (Reymann 1868–1893), *Wiesenthal* (VO 1896: 193; M100n 1913), *Schwenzerhof* przed 1945 (Białecki 2002: 219), *Święcianowo* (Rospond 1951: 331; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 1144; Mazurkiewicz 1972: 168; WUNM 1982: 436; Białecki 2002: 219).

Pierwotnie niem. n. kult., równa ap. *Kate* ‘chata’ w pl., n. top. po dodaniu wyr. przyimk. *am Moor* ‘na bagnach’, później też odwrócenie szyku członów w n. *Moorkaten*, n. *Marienthal* kult. (pam.), złożona z im. *Marie*, pol. *Maria* i ap. *T(h)al* ‘dolina’ (ta n. może potem zmieniona ze względu na *Marienthal*, pol. Pomiłowo k. Sławna), *Segenthiner Kolonie* to n. relac. (lok.), złoż. z n.m. → *Segenthin*, pol. *Żegocino* i ap. *Kolonie* ‘kolonia, wybudowanie’, n. *Schwenzerhof* zapewne dzierz., złoż. z n.o. *Schwenzer* (: n.m. *Schwenz* lub nomen agentis od średniem. *swanzen* ‘wałęsać się’, por. Zoder 1968: II 582; Bahlow 1985: 475; Cieślíkowa, Malec, Rymut 1997: 237; *Szwenzer* Taszycki 1965–1983: V 341) i ap. *Hof* ‘dwór, gospodarstwo’;

¹⁶ Na stronie internetowej www.malechowo.pl podana jest informacja, że wieś w XIII wieku razem z Sulechowem stanowiła własność biskupów kamieńskich.

n. pol. pseudodzierż. z suf. *-owo* od n.o. *Święcian* (Taszycki 1965–1983: V 389), zapewne nawiązująca fonetycznie do ostatniej n. niem.

Wiesenthal → **Święcianowo**

Wusterwitz → **Ostrowiec**

Zielenica, wieś, 10 km na pd. w. od Malechowa: *Selmitz* (Lubinus 1618¹⁷), *Sollnitz* (Schulenburg 1779–1785; Gilly 1789; AP 1809), *Söllnitz* (Schmettau 1780), *Sellnitz* 1789–1845 (Kratz 1862: 634–640), *Söllnitz* (OVC 1819: 27; VO 1896: 170; M100n 1913; Lorentz 1964: 114), *Zielnica* (Kozierowski 1934: 135), 1945–1950 (Mazurkiewicz 1972: 178; Białecki 2002: 251), *Zielenica* (Rospond 1951: 384; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 1353; Mazurkiewicz 1972: 178; WUNM 1982: 763; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 215; M100t 1993; Białecki 2002: 251).

Słow. n. top. od ap. *ziele*, adi. *zielny* z suf. *-ica* (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 215), por. n.m. *Zielnica* (Rzetelska-Feleszko 1978: 59), natomiast Lorentz (1964: 114) jako podstawę nazwy widzi ap. *solnica* (: ap. *solb* ‘sól’), co mniej prawdopodobne; być może n.m. przeniesiona z n.rz., która obok przepływa: *Zelniza* 1275 (Klempin 1868–1936: II 303; Perlbach 1881–1882: 224), *Zelinza* 1275 (Lorentz 1964: 110), ob. *Zielnica*, in. Białka, lewy dopływ Grabowej (Rzetelska-Feleszko, Duma 1977: 141, 19; Rzetelska-Feleszko E. 1987: 129, 4; Szulowska, Wolnicz-Pawłowska 2001: 332, 47), jej n. od adi. **zelena* lub **zelbna* (: **zelo* ‘zioło’) z suf. *-ica*, taka etym. zarówno u F. Lorentza, jak i u E. Rzetelskiej-Feleszko i J. Dumy; w formach zniemczonych, będących substytucjami fonetyczno-graficznymi, zastępowanie słow. zakończenia przez *-itz(e)* typowe, ponadto wymiana *e > o, ö* (por. Chłudziński 2001: 59, 55).

Zielnica → **Zielenica**

Żegocino, wieś, 6 km na pd. w. od Malechowa: *Segentin* 1311 (Klempin 1868–1936: V 33; Clericus 1878–1880: 70; Trautmann 1948–1949: I 34, 151; Lorentz 1964: 109), (Lubinus 1618), 1628 (Klempin, Kratz 1863: 281), 1667 (Kratz 1862: 524; Stojentin 1900: 449), (OVC 1819: 32, w indeksie: *Segenthin*), *Seegenthin* 1789–1845 (Kratz 1862: 634–640), *Segenthin* (Schulenburg 1779–1785; Schmettau 1780; Gilly 1789; VO 1896: 168; M100n 1913), *Żegocino* (Kozierowski 1934: 137; Rospond 1951: 389; M25 1962; Jodłowska, Pypno, Rączka 1967: 1372; Mazurkiewicz 1972: 178; WUNM 1982: 792; Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 145; M100t 1993; Białecki 2002: 257).

¹⁷ Na stronie internetowej www.malechowo.pl podano informację, że jest to wieś o metryce średniowiecznej, na rok 1534 datowane lenno.

Słow. n. dzierżawcza od n.o. *Žegota* (Taszycki 1965–1983: VI 355, VII 310), z wtórnym suf. *-ętin*, por. n.m. *Žegocin*, *Žegoty*, *Žegocina* (Sulimierski, Chlebowski, Walewski 1880–1902; Nieckula 1971: 329), nazwę można też odczytać jako *Želętin* || *Žejętin* (z zapisem *j* przez *g*), por. n.o. *Želęto* (Taszycki 1965–1983: VI 361), ale to mało prawdopodobne (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985: 145).

3. Podsumowanie

Klasyfikacja nazw

A. Nazwy słowiańskie (21):

1) topograficzne (7)

a) prymarne (2): *Łączka* (*Łącko*) || *Laski*, *Paproty*

b) sekundarne (3):

z suf. *-bsk-* (1): *Drzeńsko*

z suf. *-ic* (1): *Gorzyce* (*Gorzycy*)

z suf. *-ec* (1): *Ostrowiec*

c) od wyrażen przyimkowych (2): *Podgóra* || *Podgóry*, *Przystaw* || *Przystawy*

2) dzierżawcze (9)

a) sekundarne (9):

z suf. *-in(o)* (4): *Bartolino*, **Bołęcin(o)*, *Pękanino*, *Žegocino*

z suf. *-ow(o)* (5): *Borkowo*, *Kosierzewo*, *Lechowo* || *Lekowo*, *Malechowo*, *Sulechowo*

3) patronimiczne, z suf. *-ice* (1): *Kusice*

4) etniczne (1): **Němьcb* (*Niemiec* || *Niemce*)

5) relacyjne (ponowione), prymarne (1): *Grabowo*

6) dwuznaczne (2)

a) sekundarne (2):

z suf. *-ice* (1): *Karwice*

z suf. *-ica* (1): *Zielnica* || *Zielenica*.

B. Nazwy niemieckie (46):

1) topograficzne (3)

a) komponowane (3): *Katen am Moor*, *Moorkaten*, *Wiesenthal*

2) kulturowe (3)

a) prymarne (2): *Mühle*, *Katen*

b) komponowane (1): *Marienthal*

3) dzierżawcze (4)

a) prymarne (1): *Banow*

b) komponowane (3): *Limbrechtshof*, *Martinshagen*, *Schwenzerhof*

4) relacyjne (14)

a) dyferencyjne (10): *Alt Martinshagen, Neu Martinshagen, Neu Karwitz (Neu Carwitz), Alt-Malchow, Neu-Malchow, Neu-Parpart, Deutsch-Puddiger, Hohe Puddiger, Gr. Soldekow || Gross-Soltikow, Kl. Soldekow || Klein-Soltikow*

b) lokalizujące (4): *Kutziger M., Bartliner S. M., Leickower M., Segenthiner Kolonie*

5) substytucje (adaptacje) nazw słowiańskich, prymarne (22): *Bartlin, Balenthin, Borkow, Drenzig, Göritz, Karwitz, Kusserow, Kuhtz, Lantzke (Latzig), Lechowe || Lekowe (Leikow), Malchow, Nemitz, Pankanin || Panknin, Parpart, Pristowe || Pirbstow, Puddiger, Segenthin, Soldekow, Söllnitz, Wusterwitz.*

C. Nazwy polskie (36)

1) (pseudo)topograficzne (6)

a) prymarne (2): *Prądy, Łącko || Lacko*

b) sekundarne, z suf. -no (1): *Paprotno*

c) sekundarne, z suf. -ka (1): *Owocówka*

d) od wyrażenia przyimkowego (2): *Podgórski, Podgórki*

2) (pseudo)dzierżawcze (7)

a) sekundarne (7):

– z suf. -in(o) (1): *Pierzchalin*

– z suf. -ow(o) (6): *Darskowo, Kusinowo, Kozaczewo, Łykowo, Przybostowo, Święcianowo*

3) pseudoetniczne (1): *Niemce*

4) relacyjne (16)

a) dyferencyjne (16):

sekundarne, z suf. -ki (3): *Karwiczki, Kusiczki, Paprotki*

sekundarne, z suf. -ko (3): *Lejkówko, Malechówko, Sulechówko*

sekundarne, z suf. -ek (1): *Malechówek*

komponowane (9): *Laski Pomorskie, Stare Malechowo, Stary Malchów, Nowy Malchów, Nowy Malekow, Ostrowiec Sławieński, Stare Paprotki, Nowe Paprotki, Małe Sulechowo*

5) substytucje nazw niemieckich, prymarne (1): *Święcianowo*6) resubstytucje (5): *Białęcino, Kozarzewo, Lejkowo, Malchów, Niemica.*D. Dwuznaczne (1): *Baniewo (Banow, Banowo, Banów).*

W gminie Malechowo istnieje obecnie 30 miejscowości, dla których były lub są używane 83 nazwy, nie licząc wielu wariantów ortograficznych i gramatycznych, a także dialektalnych (w odniesieniu do języka niemieckiego: wysoko- i dolnoniemieckie). Co najmniej 21 toponimów ma genezę słowiańską, a kilka kolejnych prawdopodobnie. W okresie kolonizacji

niemieckiej i później zostały one przejęte przez osadników i zniekształcone, w konsekwencji, tylko w niewielkim stopniu przetrwały przez wieki. Niemcy natomiast zakładali następne miejscowości (zazwyczaj przy istniejących wcześniej słowiańskich), którym nadawali swoje nazwy. Wszystkie nazwy po 1945 roku zostały albo odtworzone (słowiańskie, przeważnie poprawnie), albo w różny sposób adaptowane do języka polskiego (niemieckie).

W zakresie semantyki spotykamy przede wszystkim wiele nazw osobowych, zwłaszcza słowiańskich, ale też po kilka niemieckich i polskich, które są podstawami omówionych nazw miejscowych. Pokazują one, jak zmieniała się historia tej ziemi, gdyż nazewnictwo jest jej wiernym odbiciem.

Jeśli chodzi o strukturę, to nazwy słowiańskie i polskie są zwykle sekundarne (tworzone za pomocą sufiksów) i prymarne, natomiast niemieckie – najczęściej komponowane, sporadycznie prymarne, nie wystąpiła żadna nazwa sekundarna. Nazwy niemieckie to przeważnie substytucje fonetyczno-graficzne i morfologiczne nazw słowiańskich, przy czym została zastosowana cała paleta sposobów adaptacji.

Bibliografia

- AP 1809. *Topographisch-Militairische Atlas von den Herzogthümern Pomern*, Weimar.
- BAHLOW H. 1985. *Deutsches Namenlexicon*, b.m.w.: Suhrkamp Taschenbuch Verlag.
- BELCHNEROWSKA A. 1991. *Die Namen der stehenden Gewässer im Zuflussgebiet der Ostsee zwischen unterer Oder und unterer Weichsel* [Nazwy jezior w dorzeczu Bałtyku między dolną Odrą i dolną Wisłą], Stuttgart: Kommission für Vergleichende Sprachwissenschaft der Akademie der Wissenschaften und der Literatur – Mainz, Franz Steiner Verlag.
- BELCHNEROWSKA A. 1993. *Nazwy wód stojących w dorzeczu Bałtyku między dolną Odrą a dolną Wisłą*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- BIAŁECKI T. (red.) 2002. *Słownik współczesnych nazw geograficznych Pomorza Zachodniego z nazwami przejściowymi z lat 1945–1948*, Szczecin: Książnica Pomorska, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, Archiwum Państwowe w Szczecinie.
- BOREK H. 1988. Nazwy relacyjne w toponimii, [w:] *V Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna*, K. Zierhoffer (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 43–51.
- CHLUDZIŃSKI A. 2000. *Toponimia powiatu białogardzkiego*, Poznań: Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM (maszynopis rozprawy doktorskiej).
- CHLUDZIŃSKI A. 2001. Sposoby adaptacji słowiańskich nazw geograficznych z ziemi białogardzkiej w języku niemieckim, [w:] *VI Konferencja Kaszubsko-Pomorska pt. Rozwój nazewnictwa lokalnego na Pomorzu Zachodnim. Pomorska toponomastyka i onomastyka na przestrzeni dziejów, materiały z konferencji, Darłowo, 8–9 września 2000 r.*, W. Łysiak (red.), Poznań: Muzeum Pomorza Środkowego, Muzeum – Zamek w Darłowie, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, Instytut Sławistyki PAN, 53–63.
- CHLUDZIŃSKI A. 2004a. Nazwy mieszkańców Trzebiatowa w „Liber beneficiorum domus Corone Marie prope Rugenwold (1406–1528)”, [w:] *Trzebiatów – spotkania pomorskie 2003 r.*, J. Kochanowska (red.), Szczecin: Oficyna IN PLUS, 39–55.

- CHLUDZIŃSKI A. 2004b. Nazwy miejscowe gminy Postomino, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. III: *Gmina Postomino*, W. Rączkowski, J. Sroka (red.), Sławno: Fundacja „Dziedzictwo” i Wydawnictwo „Margraf”, 91–118.
- CHOIŃSKI A. 1991. *Katalog jezior Polski*, cz. I: *Pojezierze Pomorskie*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- CIEŚLIKOWA A., MALEC M., RYMUT K. (red.) 1995–2002. *Słownik etymologiczno-motywyacyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 1–7, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, Instytut Języka Polskiego PAN.
- CLERICUS L. 1878–1880. *Geschichte des Geschlechts der Herren, Freiherren und Grafen von Puttkamer*, Berlin: Grosser.
- CONRAD K. (red.) 1970–1984. *Pommersches Urkundenbuch*, t. I–X, 2. Auflage, Köln–Wien–Graz: Böhlau.
- DREGER F. 1748. *Codex Diplomaticus oder Urkunden...*, Band I: *bis Anno 1269*, Stettin. Bd. II–XI: materiały rękopiśmienne w Centralnej Bibliotece Wojska Polskiego, sygn. Rkps. 501.
- GILLY D. 1789. *Karte des Königl. Preuss. Herzogthums Vor- und Hinter Pommern*, Berlin: Simon Schropp & Comp.
- GOTTSCHALD M. 1982. *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen*, Berlin–New York: Walter de Gruyter.
- GÓRNOWICZ H. 1980. *Toponimia Powiśla Gdańskiego*, Gdańsk: Gdańskie Towarzystwo Naukowe.
- HASSELBACH K.F., KOSEGARTEN J.G.L., MEDEM F. VON (red.) 1843. *Codex Pomeraniae Diplomaticus...*, Bd. 1, Greifswald.
- HEYDEN H. (red.) 1961–1964. *Protokolle der pommersches Kirchenvisitationen*, t. I–III, Köln–Graz: Böhlau.
- JODŁOWSKA J., PYPNO W., RĄCZKA E. 1967. *Spis miejscowości PRL*, Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności.
- KLEMPIN R. 1868–1936. *Pommersches Urkundenbuch*, t. I–VII, Stettin: Veröffentlichungen der Historischer Kommission für Pommern.
- KLEMPIN R., KRATZ G. 1863. *Matrikeln und Verzeichnisse der pommerschen Ritterschaft vom XIV bis das XIX Jahrhundert*, Berlin: Mittler's Sortimentsbuchhandlung.
- KOZIEROWSKI S. 1934. *Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej*, z. 1: *Pomorze Zachodnie*, Poznań: Zakłady Graficzne; wznowienia: 1945 – Poznań: Instytut Zachodni; 1990 – Szczecin: Archiwum Państwowe.
- KRATZ G. 1862. *Urkundenbuch zur Geschichte des Geschlechts von Kleist*, Berlin: H. Schindler.
- LEMCKE H. (red.) 1919. *Liber beneficiorum Domus Corone Marie prope Rugenwold*, Stettin: Léon Saunier Buchhandlung.
- LORENTZ F. 1964. *Slawische Namen Hinterpommerns*, F. Hinze (red.), Berlin: Akademie-Verlag.
- LUBINUS E. 1618. *Nova illustrissimi Principatus Pomeraniae descriptio*, Amsterdam (reprint: 2000 – Szczecin: Archiwum Państwowe w Szczecinie).
- M100N 1913. *Niemiecka mapa topograficzna w skali 1 : 100 000*.
- M100T 1993. *Polska mapa topograficzna w skali 1 : 100 000*, Warszawa: Główny Zarząd Topograficzny WP, Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych.
- M25 1962. *Polska mapa topograficzna w skali 1 : 25 000*, Warszawa: Główny Zarząd Topograficzny WP.
- MALEC M. 1982. *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław: Ossolineum.

- MAZURKIEWICZ M. 1972. *Zmiany w nazewnictwie miejscowości Pomorza Zachodniego po 1945 r.*, cz. II: *Woj. koszalińskie*, Szczecin: Instytut Zachodnio-Pomorski w Szczecinie, Ośrodek Badań Naukowych KTSK w Koszalinie.
- NIECKULA F. 1971. *Nazwy miejscowe z sufiksami -ov-, -in- na obszarze Wielkopolski i Małopolski*, Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Ossolineum.
- OVC 1819. *Ortschafts-Verzeichniss des Regierungs-Bezirks Cösslin*, Berlin: G. Hahn.
- PERLBACH M. VON (red.) 1881–1882. *Pommerellisches Urkundenbuch*, Danzig: Kafemann.
- PODLAWSKA D. 1990. *Nazwy miejscowe z terenu XVI-wiecznego województwa poznańskiego*, Słupsk: Wyższa Szkoła Pedagogiczna.
- REYMANN 1868–1893. *Uebersichtsblatt zur Topographischen Reymann's Specialkarte von Mittel-Europa*, [Berlin]: Kartographischen Abtheilung der Königl. Preuss. Landesaufnahme.
- ROSPOND S. 1951. *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej*, Wrocław, Warszawa: Polskie Towarzystwo Geograficzne.
- ROSPOND S. 1957. *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Naukowe.
- ROSPOND S. 1969. *Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-bsk-*, Wrocław: Ossolineum.
- ROSPOND S. 1984. *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław: Ossolineum.
- RYMUT K. (red.) 1996–2003. *Nazwy miejscowe Polski. Historia, pochodzenie, zmiany*, t. I–V, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, Wydawnictwo Naukowe DWN.
- RZETELSKA-FELESZKO E. 1973. *Dawne słowiańskie dialekty województwa koszalińskiego. Najstarsze zmiany fonetyczne*, Wrocław: Komitet Słowianoznawstwa PAN, Ossolineum.
- RZETELSKA-FELESZKO E. 1978. *Rozwój i zmiany toponimicznego formantu -ica na obszarze zachodniosłowiańskim*, Wrocław: Komitet Słowianoznawstwa PAN, Ossolineum.
- RZETELSKA-FELESZKO E. 1987. *Die Zuflüsse zur Ostsee von der Weichselmündung bis zur Persante* [Dopływy Bałtyku od ujścia Wisły do Parsęty], Stuttgart: Kommission für Vergleichende Sprachwissenschaft der Akademie der Wissenschaften und der Literatur – Mainz, Franz Steiner Verlag GmbH.
- RZETELSKA-FELESZKO E., DUMA J. 1977. *Nazwy rzeczne Pomorza między dolną Wisłą a dolną Odrą*, Wrocław: Komitet Językoznawstwa PAN, Ossolineum.
- RZETELSKA-FELESZKO E., DUMA J. 1985. *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Środkowego*, Wrocław: Instytut Słowianoznawstwa PAN, Ossolineum.
- RZETELSKA-FELESZKO E., DUMA J. 1991. *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*, Warszawa: Instytut Słowianoznawstwa PAN, Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- SCHMETTAU 1780. Schmettausche Karten von Pommern, [w:] *Historischer Atlas von Pommern*, H. Hinkel (red.), Köln–Wien: Böhlau.
- SCHULENBURG F.W. VON 1779–1785. *Schulenburgsche Karte* (mapa Pomorza, w zbiorach Staatsbibliothek w Berlinie).
- SICIŃSKI B. 1973. Patronimiczne nazwy miejscowe na Pomorzu, *Onomastica Slavogermanica* 8: 43–83.
- SŁAWSKI F. 1952–1982. *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. I–V, Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- STOJENTIN M. VON 1895. *Beiträge zur Geschichte des uradeligen Geschlechts von Stojentin pommerschen Ursprungs*, Braunschweig: Sattler.
- STOJENTIN M. VON (red.) 1900. *Geschichte des Geschlechts von Zitzewitz*, t. 2, Stettin: Herrcke & Lebeling.

- SULIMIERSKI F., CHLEBOWSKI B., WALEWSKI W. (red.) 1880–1902. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. I–XV, Warszawa: Filip Sulimierski i Władysław Walewski (reprint: 1975, Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe).
- SYCHTA B. 1967–1976. *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I–VII, Wrocław: Instytut Słowianoznawstwa PAN, Ossolineum.
- SZULOWSKA W., WOLNICZ-PAWŁOWSKA E. 2001. *Nazwy wód w Polsce, cz. I: Układ alfabetyczny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper.
- TASZYCKI W. 1946. *Słowiańskie nazwy miejscowe. Ustalenie podziału*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- TASZYCKI W. 1958. *Rozprawy i studia polonistyczne*, t. I, Wrocław–Kraków: Ossolineum.
- TASZYCKI W. (red.) 1965–1983. *Słownik staropolskich nazw osobowych*, t. I–VI, Kraków–Wrocław: Ossolineum.
- TRAUTMANN R. 1948–1949. *Die Elb- und Ostseeslawischen Ortsnamen*, t. I–II. Berlin: Akademie Verlag.
- URBAŃCZYK S., TWARDZIK W. (red.) 1953–2003. *Słownik staropolski*, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.
- VO 1896. *Verzeichnis sämtlicher Ortschaften der Provinz Pommern*, Berlin: Reichsdruckerei.
- WUNM 1980–1982. *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce*, t. I–III, Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności.
- ZODER R. 1968. *Familiennamen in Ostfalen*, t. 1–2. Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung.

Skróty wyrazowe

adi.	<i>adiectivum</i> (przymiotnik)
ap.	<i>appellativum</i> (rzeczownik pospolity)
cz.	część
czł.	człon
dial.	dialekt, dialektalny
dniem.	dolnoniemiecki
dyfer.	dyferencyjny
dzierż.	dzierżawczy
etym.	etymologia
im.	imię
jw.	jak wyżej
k.	koło
kaszb.	kaszubski
komp.	komponowany
kult.	kulturowy
lok.	lokalizujący
m.	miejsce
n.	nazwa
nazw.	nazwisko
niem.	niemiecki
n.l.	nazwa terenowa lądowa
n.m.	nazwa miejscowa

n.o.	nazwa osobowa
n.rz.	nazwa rzeki
n.w.	nazwa terenowa wodna
ob.	obecnie
pam.	pamiętkowy
patr.	patronimiczny
pd.	południe, południowy
pl.	<i>pluralis</i> (liczba mnoga)
pn.	północ, północny
pol.	polski
pom.	pomorski
ponow.	ponowiony
por.	porównaj
ps.	prasłowiański
relac.	relacyjny
rz.	rzeka
sg.	<i>singularis</i> (liczba pojedyncza)
słow.	słowiański
suf.	sufiks
średniem.	średnio-dolno-niemiecki
śrwniem.	średnio-wysoko-niemiecki
top.	topograficzny
ts.	to samo, tak samo
w.	wschód, wschodni
z.	zachód, zachodni
złoż.	złożony

Znaki

→	odsyłacz do wyrazu hasłowego
*	rekonstrukcja (brak zapisu źródłowego)
>	kierunek zjawiska
:	pochodność wyrazu

Ortsnamen in der Gemeinde Malechowo

Zusammenfassung

In der Gemeinde Malechowo befinden sich 30 Ortschaften. Im Laufe der Zeit sind sie zusammen mit 83 Namen benannt worden, orthographische und gram-matische Abweichungen, so wie auch mundartige, nicht mitgezählt (vor allem was die Hoch – und niederdeutsche Sprache betrifft). Ungefähr 21 dieser Ortsnamen

(Toponyme) sind slawischer Herkunft, einige andere wahrscheinlich auch. Während der Zeit der deutschen Kolonisierung wurden die Ortsnamen fast unverändert von den Siedlern übernommen und jahrhundertlang beibehalten. Die Deutschen haben den von ihnen neuangelegten Ortschaften (in der Nähe der schon bestehenden slawischen) eigene Namen gegeben. Nach 1945 wurde die frühere slawische Benennung wieder angewendet und die deutsche auf verschiedene Art der polnischen Sprache angeglichen.

Im Bereich der Semantik finden wir viele slawische, auch einige deutsche und polnische Personennamen, die dann als Ortsnamen verwendet wurden. Anhand dieser Namen lässt sich der Wechsel der Geschichte dieser Erde feststellen, dank eben der Eigennamenkunde.

Wenn es um die Namenstruktur geht, sind die slawischen und die polnischen Namen fast immer sekundär und primär (gebildet mit Hilfe von Nachsilben). Deutsche Namen sind meistens komponiert und (ausgedachte) primär, sekundäre treten nicht auf. Auch sind die deutschen Ortsnamen vor allem phonetisch – graphische und morphologische Änderungen slawischer Namen, bei denen eine breite Palette verschiedener Umänderungen angewandt wurden.

